

Art Romànic

Esglésies rodones

per Ramon Vall i Rimblas

Sant Pere el Gros (Cervera).

Una visita feta recentment amb un grup d'amics a la capella de Sant Jaume de Vilanova, situada a un extrem del terme de Santa Maria d'Oló, ens dugué a comentar l'existència d'unes quantes esglesioles romàniques de planta rodona a Catalunya. Aquesta disposició bastant insòlita ha fet que els estudiosos del tema es llancesin a fer-ne suposicions i hipòtesis en un intent de trobar-hi una explicació.

La més freqüent, i que de bell antuvi qualsevol que conegui una mica el tema formula, és la de que són unes capelles funeràries, que segueixen i imiten la planta circular de l'església del Sant Sepulcre de Jerusalem. Aquesta hipòtesi seria versemblant si realment s'hagués pogut verificar en aquestes esglesioles la seva finalitat funerària; però aquesta comprovació no s'ha pogut fer només que en un cas, el d'una capella rodona que hi ha a les immediacions de Vilafranca, a Olérdola, concretament, dedicada precisament al Sant Sepulcre. Fora d'aquest cas en cap altra de les que coneixem s'hi ha trobat cap refe-

rència ni a una antiga dedicació al Sant Sepulcre ni a cap destí funerari.

Totes aquestes esglésies circulars són d'unes dimensions més aviat reduïdes: el seu diàmetre interior no arriba en cap cas als sis metres. Tenen, sobressortint del cos circular, un petit absis; en algunes, el mur interior no és llis sinó que està decorat amb unes fornícules que ocupen quasi tota la seva altura. La coberta del cilindre que forma la nau està formada per una cúpula pétria, amb faixes horitzontals que van reduïnt el seu diàmetre a mesura que s'acosten a la clau, donant lloc a uns cercles concèntrics d'una gran bellesa compositiua.

Les esglésies rodones més ben conservades quetenim, són les de Sant Pere el Gros, als defores de Cervera, tocant a la carretera que d'aquesta població va a Rocafort de Queralt i la de Sant Miquel de Lillet, a la part forana del monestir de Sant Maria situat a un parell de quilòmetres de la Poble de Lillet, cap a la banda de llevant. Tant l'una com l'altra tenen fornícules

al seu interior. A Sant Pere el Gros, incorporada dintre del mur, que és de gran gruixària, hi ha una escala que permet pujar a la part superior de l'edifici. L'església de Sant Miquel de Lillet deu el seu bon estat actual a una important restauració que se li practicà anys enrera.

Un altra capella rodona i que actualment s'està restaurant és la del castell de Lluçà; té un diàmetre semblant a les esglésies anteriors però, en canvi, la seva altura és molt més reduïda. També té una decoració molt més senzilla, ja que les seves parets interiors són llises, sense les fornícules que trobem a Cervera i a Lillet.

La capella de Sant Jaume de Vilanova, esmentada al principi, també rodona, és de dimensions semblants; es manté en molt bon estat de conservació gràcies a unes obres de restauració que s'hi practicaren els anys trenta, just abans de la nostra guerra, per encàrrec del que aleshores n'havia esdevingut propietari, el Dr. Jaume Peyrí, recuperant i dignificant així l'església que fins aquell moment havia estat destinada a cort de porcs; les obres foren dirigides per en Puig i Cadafalch.

Una altra capella romànica també de planta circular hi ha ben a la vora nostre; és la de Sant Adjutori, a la falda nord del Tibidabo, a la vall de Sant Medí. Aquesta capella no té absis, però presenta un gran esvoranc en la seva paret, tapat d'una manera evidentment precària, que segons algun autor correspondria al lloc on hi hauria hagut originàriament l'absidiola i que, pel motiu que fós, degué ensorrar-se. En aquesta església s'hi havia venerat la imatge de la Mare de Déu del Bosc, conservada avui dia al monestir de Sant Cugat i descoberta fa bastants anys pel nostre venerat Joan Montllor i Pujal.

Encara una altra ermita d'aquestes característiques, molt més senzilla però, la tenim a la vora d'Artesa: és la de Santa Cecília de Torreblanca situada en el terme municipal del Tossal. Es tracta d'un edifici molt petit, d'uns 3 metres de diàmetre interior tan sols, amb unes restes de fonaments al davant; al seu redós s'hi va trobar un capitell de factura molt antiga i que

Col.labora

BANC

degué pertànyer a algun altre edifici diferent de l'ermita; tot això, junt amb la carença total de dades històriques que en tenim, fa que aquest edifici estigui voltat d'enigmes i suposicions. Es un dels tants temples descoberts pel nostre amic en Josep M^a. Gavín en la recerca d'esglésies que ha fet arreu del país per la seva catalogació.

En queden encara d'altres, d'esglésies rodones, però d'elles només se'n conserven els fonaments: ens referim a les parets de l'església de la Trinitat de Cuixà que hi ha al davant mateix de l'església de Sant Miquel, i les de l'antic monestir del Sant Sebastià del Sull, emplaçades uns centenars de metres aigües avall de l'aiguabarreig de la riera del Gresolet amb la de Saldes.

Sant Miquel de Lillet.

Sant Miquel de Lillet.

Sant Vicenç. Castell de Lluçà.

Sant Jaume de Vilanova.

Sant Adjutori.